

ЖИТИ У ГАРМОНІЇ З ПРИРОДОЮ!

Вісник

КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ГАЗЕТА

№3 (77)

ТРАВЕНЬ-
ЧЕРВЕНЬ 2019 р.

Заснована
у 2006 році

Розповсюджується
безкоштовно

● КОНФЕРЕНЦІЯ ТРУДОВОГО КОЛЕКТИВУ ПІДСУМКИ, НОВІ ЗАВДАННЯ Й ОBOB'ЯЗКИ

У травні в залі засідань КБЗ відбулася конференція трудового колективу. Учасниками стали майже півсотні делегатів від адміністрації заповідника та 12-ти природоохоронних науково-дослідних відділень. Головною темою зборів, окрім підбиття підсумків виконання колективного договору, що діяв з 2016-го року, стало погодження тексту та положень нового документа на 2019-2021 рр.

Головував на засіданні заступник начальника відділу СДО Віктор Щерба. Секретарем обрали старшого наукового співробітника ботанічної лабораторії Аллу Козурак. Щодо виконання попереднього колективного договору, детально поінформував заступник директора-головний природознавець заповідника Роман Кузьмінський. Його доповнив автор цих рядків, зауважуючи, що колективний договір – це не тільки фінансові та соціальні питання, це також зобов'язання щодо організації адміністрацією заповідника виконання природоохоронних, науково-дослідних, еколого-освітніх і рекреаційних заходів та охорони праці.

Варто додати, що нині досить успішно вирішуються стратегічні

завдання. Зокрема, у цьому році завершено розроблення Проекту організації території та матеріалів лісовпорядкування. На стадії завершення розроблення матеріалів землеустрою та внесення інформації про земельні ділянки заповідника до Державного земельного кадастру. Є, звичайно, і низка проблем, на виконання будь-яких робіт здійснюється відповідно до затвердженого кошторису. Виділених коштів у останні роки вистачає на виконання орієнтовно 30-35% передбачених Проектом заходів. Були й певні обмеження щодо використання бюджетних коштів. Тому велику надію на

збільшення обсягів ремонтно-будівельних робіт та зміцнення матеріально-технічної бази в КБЗ адміністрація заповідника покладає на українсько-німецький проект «Підтримка природно-заповідних територій в Україні» та Державний фонд охорони навколишнього природного середовища.

У цьому році Карпатський заповідник отримав кошти в сумі майже 800 тис. грн на завершення розроблення матеріалів лісовпорядкування, придбання засобу спостереження (квадрокоптер) та 15 одиниць службової зброї для служби державної охорони. За кошт українсько-німецького проекту в 2019-му році повинні стартувати реконструкції офісних приміщень і Музею на Центральній садибі заповідника. До списку очікуваного входить: придбання автомобілів підвищеної прохідності, мотоциклів, оргтехніки та форменого одягу для працівників служби державної охорони.

на 2-ій стор.

ЗЕМЕЛЬНИЙ ПОДАТОК БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА СПРЯМОВУЄТЬСЯ ДО МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ ● ЗАПОВІДНА СПРАВА

Природно-заповідний фонд представляє ділянки суші і водного простору, природні комплекси та об'єкти яких мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність і виділені з метою збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного й рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу та забезпечення фонового моніторингу навколишнього природного середовища.

До його складу в Україні входить 8102 території та об'єкти площею понад 4,1 млн га, або понад шість відсотків від її території. Із них 54,7 відсотків або 645 мають статус загальнодержавного значення, а саме: 19 природних і 5 біосферних заповідників, 48 національних природних парків, 309 заказників, 132 пам'ятки природи, 18 ботанічних садів, 7 зоологічних парків, 19 дендрологічних парків,

89 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва.

У Законі України «Про природно-заповідний фонд України» визначаються правові основи організації, охорони, ефективного використання ПЗФ, відтворення його природних комплексів та об'єктів, зокрема встановлено щодо основних засобів збереження територій та об'єктів ПЗФ, наряду із

запровадженням заповідного режиму, організацією систематичних спостережень, за станом заповідних природних комплексів та об'єктів, проведенням комплексних досліджень із метою розробки наукових основ їхнього збереження та ефективного використання, додержанням вимог щодо охорони територій та об'єктів ПЗФ під час здійснення господарської, управлінської та іншої діяльності, розробки проектно-планувальної документації, землевпорядкування,

на 2-ій стор.

ВІДБУЛОСЬ ДРУГЕ ЗАСІДАННЯ СПІЛЬНОГО КОМІТЕТУ З УПРАВЛІННЯ ОБ'ЄКТОМ ВСЕСВІТНЬОЇ СПАДЩИНИ ● МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ

У липні 2017 року в місті Кракові Комітет Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО схвалив рішення 41 COM 8B.7 про розширення об'єкта «Букові праліси Карпат та інших регіонів Європи». 21-23 травня 2019 року у місті Сучава (Румунія) відбулося друге засідання Спільного комітету з управління об'єктом. У зібранні взяли участь понад 40 осіб з 12 країн Європи – представники міністерств та відомств, адміністрацій природоохоронних територій, наукових установ та неурядових організацій.

21 травня учасники засідання відвідали складову частину об'єкта спадщини Codrul secular Slatioara, де ознайомилися з її менеджментом, та монастир Воронець – об'єкт Всесвітньої культурної спадщини ЮНЕСКО. Офіційну частину засідання 22 травня відкрили Міністр водних ресурсів та лісового господарства Румунії Іоан Денеш, державний секретар вищезгаданого міністерства Даніел Короаме, керівник державної адміністрації

лісового господарства ROMSILVA Георге Михайлеску та префект повіту Сучава Мірела Адомнікей.

Під час засідання розглядалися такі питання: про поточний стан запитів ЮНЕСКО, де обговорено поточний стан підготовки звітних документів; спільна декларація про наміри між міністерствами доквітля 12 країн щодо співробітництва у сфері охорони та управління спільним об'єктом Всесвітньої спадщини «Букові праліси і давні

ліси Карпат та інших регіонів Європи». Підписання документу фактично завершено, очікується лише остаточне погодження і підписання італійською стороною. Також розглянуто текст OUV (надзвичайної універсальної цінності) об'єкта. Подано інформацію про консультації з представниками IUCN щодо цього питання. Та обговорено стан збереження складових частин об'єкта. Представники всіх країн-учасниць поінформували про поточний стан справ. У переліку питань були й методичні рекомендації щодо зонування та буферної зони об'єкта спадщини. У березні 2019 року проведено семінар експертів щодо розробки єдиних мінімальних вимог щодо режиму буферної зони.

на 2-ій стор.

ЗАСІДАННЯ КООРДИНАЦІЙНОЇ РАДИ КБЗ ● НАРАДА

24 червня відбулося чергове засідання Координаційної ради, колегіального органу, який виконує консультативно-дорадчі функції, а також сприяє залученню громадськості до ухвалення рішень щодо основних напрямів діяльності Карпатського біосферного заповідника, у залі засідань на Центральній садибі.

Участь взяли майже 40 осіб, серед яких були представники органів влади та місцевого самоврядування Рахівського й Тячівського районів, державних лісогосподарських підприємств і громадських організацій. Поряд денний складався з п'яти питань, ключовим із яких була доповідь в. о. директора заповідника, голови Координаційної ради Миколи Рибак про виконання природоохоронних заходів КБЗ впродовж 2018 року та план пріоритетних завдань установи на 2019 рік. Після виступу виникло чимало важливих дотичних запитань і пропозицій. Під час жвавого обговорення та конструктивного діалогу вдалося вирішити їх і дійти до порозуміння та компромісу.

Та питанням сталого розвитку прилеглих до нього територій», по якому доповідала заступник начальника відділу рекреації та сталого розвитку Ірина Йонаш. У представників місцевих громад і держлісгоспів не виникло заперечень, рішення ухвалили одногосло.

Павло Ворохта, начальник відділу ВЗПЕ та ВПР, розповів про підтримку ведення полонинського господарства на територіях КБЗ у 2019 році. Представники Лазещинської сільської ради висловили прохання завершити ремонт мостів, а також допомогти розв'язати проблему з побутовими відходами, щоби

на 3-ій стор.

ВИЌЗНІ КУРСИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ У ЗАПОВІДНИКУ

На виконання Доручення директора Департаменту екомережі та природно-заповідного фонду Мінприроди України В.В. Кліда №18/347-19 від 11.05.2019 року, упродовж 13-16 травня, на Центральній садибі установи, Державною екологічною академією післядипломної освіти спільно з Карпатським біосферним заповідником проведено виїзні курси підвищення кваліфікації для працівників заповідника.

Навчання проведено за двома напрямами: «Організація та здійснення заходів з охорони природних комплексів на територіях та об'єктах ПЗФ» для працівників служби державної охорони КБЗ та «Експертна діяльність в установах ПЗФ за методом «Інтерпретація природи» для екоосвітян та фахівців з рекреації.

Для інспекторів з охорони природно-заповідного фонду, майстрів лісу прочитано тридцяти годинний курс лекцій. Викладачами виступили завідувач кафедри заповідної справи Державної екологічної академії В.М. Тищенко, його колега –

професор кафедри В.В. Лукіша, доцент кафедри методології освіти для сталого розвитку Н.В. Гудкова й головний спеціаліст Департаменту екомережі та природно-заповідного фонду Ю.О. Михайленко. Також для своїх колег читали лекції працівники заповідника – науковці, працівники відділів державної охорони ПЗФ, юридичного та кадрового забезпечення, відтворення, збереження природних екосистем та використання природних ресурсів. Майже 70 працівників

на 2-ій стор.

● НАВЧАННЯ

ПІДСУМКИ, НОВІ ЗАВДАННЯ Й ОBOB'ЯЗКИ

на 1-й стор.

Частково вдається провести необхідне фінансування за гроші, що заповідник отримує від надання платних послуг. Наприклад, за останні три роки КБЗ отримав таких коштів понад 10 млн грн. Поряд із забезпеченням фінансування заходів з утримання заповідника, за цей час було придбано оргтехніку, комп'ютери, офісні меблі, польовий формений одяг для служби державної охорони, інвентар для таксації лісу, обладнання для виконання природоохоронних заходів. Також відремонтовано весь наявний автотранспорт, проведено ремонт окремих контор ПНДВ та офісних приміщень, облаштовано низку рекреаційних об'єктів.

По другому питанню порядку денного про колективний договір на 2019-2021 роки доповів начальник відділу юридичного та кадрового забезпечення Роман Ковбаснюк. Він зупинився на змінах у документі та на тому, що залишається чинним. Було зазначено, що новий проект договору складається з 11 розділів, як і попередній. Роман Михайлович акцентував увагу на четвертому розділі про трудові відносини, режим праці та відпочинок. Оскільки, у 2015 році були одні умови, пізніше відбулися зміни в законодавстві, відповідно ці зміни відобразилися й у колективному договорі.

Окремо по п'ятому розділу, що стосується оплати праці доповіла начальник відділу економіки та маркетингу Олена Юркуц. Вона розповіла про напруженість у новому колективному договорі щодо порядку преміювання та надання надбавки за складність та напруженість у роботі працівникам заповідника.

Говорили також про введення до колективного договору нового положення про визначення кращого природоохоронного науково-дослідного відділення Карпатського біосферного заповідника. Два рази на рік комісія буде визначати переможця серед ПНДВ. Кращому відділенню вручатимуть диплом, перехідний вимпел, грошову премію та цінний подарунок. По шостому розділу колективного договору щодо охорони праці доповів заступник директора Микола Гречук. Загалом він підкреслив, що вся робота по охороні праці виконується добре та подякував працівникам за дотримання правил, оскільки за останнє десятиріччя жодного нещасного випадку на виробництві не зафіксовано та зменшилася кількість у побути.

У третьому питанні – «різне» розглянуто: звернення трудового колективу заповідника до Мінприроди України з питань врегулювання рівня заробітної плати працівників, виділення коштів на придбання дорожньо-будівельної техніки й автобуса

та обговорено й підтримано клопотання щодо представлення до державних нагород працівників КБЗ.

У другій частині зібрання, без перерви, проведено профспілкову конференцію, де голова профкому Людмила Піпаш презентувала звіт «Про діяльність профспілкової організації за 2018 рік та кошторис на 2019». Делегати активно обговорили звіт та представлений розподіл коштів на 2019 рік. Працівники ПНД відділень поставили питання щодо можливого спрямування коштів на покращення побутових умов працівників служби державної охорони та проведення поїздок із метою обміну досвідом та відпочинку.

По всіх питаннях одногосно були ухвалені відповідні рішення. Попри загальний доброзичливий тон, конференція минула в атмосфері дискусій, сміливих висловлювань і відмінних поглядів, та у всіх питаннях делегати дійшли згоди й порозуміння.

Микола РИБАК,
в.о. директора КБЗ, заслужений
природоохоронець України.

ЗЕМЕЛЬНИЙ ПОДАТОК БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА СПРЯМОВУЄТЬСЯ ДО МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

на 1-й стор.

лісовпорядкування, проведенням екологічних експертиз, належить також запровадження економічних важелів стимулювання їх охорони.

Але економічні механізми збереження та розвитку установ природно-заповідного фонду не запроваджуються в повному обсязі. А охорона вилучених із господарського використання, особливо цінних природних територій, зводиться здебільшого лише до простих обмежень та заборон, що в багатьох випадках призводить до соціальної напруги і стримує виконання державних програм щодо збільшення площ природно-заповідного фонду.

Тому для того, щоби вдосконалити економічні важелі стимулювання збереження та охорони ПЗФ, мною у 2013 році, на комітетських слуханнях у Комітеті Верховної Ради України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи. Та у 2017 році на нараді, під головуванням Президента України, із питань реформування лісового господарства, вдосконалення державної екологічної політики та розвитку природно-заповідного фонду України запропоновано, зокрема, врегулювати питання з оподаткування земель природно-заповідного фонду та сплати відповідного земельного податку до місцевих бюджетів. Вжити додаткових заходів щодо вдосконалення системи оплати праці персоналу заповідників та національних природних парків, які охороняють унікальні природні

та культурні цінності, отримують чи не найменшу в бюджетній сфері України заробітну плату.

Важливо, що на виконання цих зауважень у 2014 році внесено надзвичайно важливі зміни до Податкового кодексу України, у частині сплати місцевим радам земельного податку, у межах яких розташовані землі природних та біосферних заповідників і національних природних парків.

У результаті, до прикладу, адміністрація Карпатського біосферного заповідника сплатить у 2019 році, за кошти державного бюджету України, 15-ти територіальним громадам у Рахівському, Тячівському та Хустському районах Закарпатської області, у межах яких у постійному користуванні його землі, понад 29 млн грн. За перше півріччя 2019-го громади вже отримали понад 12 млн грн.

Спрямовані до Ясинянської селищної ради 4,8 млн грн, Широкотулської сільської ради 4,6 млн грн, Велико-Углянської сільської ради 2,7 млн грн, Косівсько-Полянської сільської ради 2,2 млн грн, чи для Лугівської, Видричанської, Богданської, Костилівської сільських рад відповідно 3,5, 2,5, 2,4 й 1,6 млн грн та для інших, суттєво поповнять бюджети цих депресивних гірських населених пунктів і сподіваємось, сприятимуть зацікавленості місцевого населення в збереженні унікальних природних цінностей та створенню позитивного іміджу установ природно-заповідного фонду.

Якраз це і є одним із тих компенсаційних механізмів, які

держава має впроваджувати для місцевих громад за вилучення із господарського використання особливо цінних природних територій.

Нещодавно ухвалено Постанову Кабінету Міністрів України від 29 серпня 2018 року №686 «Про затвердження Порядку виплати надбавки за вилучення років працівникам установ природно-заповідного фонду України», якою встановлено надбавки в розмірі до 30% за вилучення років керівним працівникам, професіоналам, фахівцям, технічним службовцям і робітникам установ природно-заповідного фонду, які забезпечують і безпосередньо виконують природоохоронні, науково-дослідні, еколого-освітні, рекреаційні функції, а також функції з охорони територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

На вдосконалення економічних механізмів збереження природно-заповідного фонду спрямовано й запропоновані нами зміни до законопроекту «Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення державних гарантій для гірських та високогірних населених пунктів» (реєстр. №7038 від 23.08.2017 р.), та розроблений за моєї участі проект Закону «Про внесення змін до Закону України «Про природно-заповідний фонд України» та інших законодавчих актів України із питань охорони природно-заповідного фонду України» (реєстр. №7510 від 19.01.2018 р.).

Федір ГАМОР,
заступник директора КБЗ,
доктор біологічних наук,
професор.

ВІДБУЛОСЬ ДРУГЕ ЗАСІДАННЯ СПІЛЬНОГО КОМІТЕТУ З УПРАВЛІННЯ ОБ'ЄКТОМ ВСЕСВІТНЬОЇ СПАДЩИНИ

на 1-й стор.

Учасники засідання розглянули поточну редакцію, запропонували уточнення та доповнення, зокрема щодо поділу буферної зони на дві підзони – охоронну та розвиту. Вирішено продовжити роботу над цим документом та провести восени семінар експертів для узгодження позицій країн-учасниць і потенційне розширення. Подано інформацію, що триває підготовка номінаційного дося для розширення об'єкта. Участь беруть 10 країн, з них – 8 нових. Заплановано подати номінаційне дося у лютому 2020 року. Щодо останнього

питання про міжнародні проекти, то заслухано інформацію про чинні та потенційні проекти, що стосуються об'єкта спадщини.

Представниками заповідника також проведено консультації з міжнародними партнерами щодо різних питань. Зокрема, зі словенськими колегами, які представляли Міністерство довкілля та просторового планування, досягнуто домовленості про поглиблення природоохоронної співпраці в рамках міжурядової угоди, насамперед на рівні природоохоронних територій.

Юрій БЕРКЕЛА,
Василь ПОКИНЬЧЕРЕДА,
відділ НДР та міжнародної
співпраці КБЗ,
учасники засідання.

ВІЗНІ КУРСИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ У ЗАПОВІДНИКУ

на 1-й стор.

служби державної охорони природоохоронних науково-дослідних відділень заповідника набували, вдосконалювали і систематизували знання, що необхідні для щоденного виконання посадових обов'язків. Лекціями охоплено широкий спектр питань, зокрема розкрито тему українського природоохоронного законодавства та міжнародних природоохоронних конвенцій та угод у сфері збереження біотичного та ландшафтного різноманіття, територій та об'єктів ПЗФ України, структурно-функціональної організації та забезпечення природоохоронного режиму природно-заповідних територій.

Важливими темами лекцій стали Положення про службу державної охорони ПЗФ, права та обов'язки її працівників, контроль за дотриманням режиму охорони території біосферного заповідника в розрізі функціональних зон, а також відповідальність за порушення природоохоронного режиму територій та об'єктів ПЗФ (ст. 85, 90, 91 Кодексу України про адміністративні правопорушення).

Також прочитано лекції: порядок проведення ревізії об'єктів та ділянок, оцінки стану, їх прийому та передачі; порядок складання протоколу та обчислення шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд; ознаки появи фітофагів, ксилофагів та хвороб в лісах заповідника. Складання повідомлень про появу ознак погіршення санітарного стану лісових насаджень; контроль за дотриманням санітарних правил в лісах України. Відведення і таксація лісосік, видача лісорубних квитків та огляд місць заготівлі деревини в лісах заповідника; службова зброя працівників служби державної охорони ПЗФ, порядок її використання та зберігання.

Також проведення моніторингу за станом об'єктів живої природи та абіотичного середовища. Раритетні види і популяції фауни біосферного заповідника та їх охорона; контроль за дотриманням Правил пожежної безпеки в лісах заповідника, профілактика лісових пожеж та привила їх гасіння; функції працівників державної охорони ПЗФ в проведенні еколого-освітніх та рекреаційних заходів та етикет спілкування працівників державної охорони ПЗФ з відвідувачами БЗ.

Свідченням успішності навчання став факт, що всі учасники склали підсумкові тести і отримали свідоцтва державного зразка стосовно проведення післядипломної освіти.

По завершенню проведення курсів, для викладачів організовано виїзд у одне з найкращих ПНДВ – Трибушанське, для ознайомлення з організацією роботи працівників служби державної охорони. На відвіденні оглянуто також функціонування єдиного у регіоні демонстраційного форелевого господарства, де успішно заповідник вирощує струмкову форель для зарибнення потоків і форель райдужну та гольця з освітньою та рекреаційною метою, що дає можливість частково покривати затрати на утримання господарства.

Варто підсумувати, що виїзна форма лекцій і практичних занять надала фахівцям установи не тільки нові знання і досвід, але й дозволила, не залишаючи виконання службових обов'язків, суттєво підвищити рівень своєї професійної кваліфікації. На наше глибоке переконання, така форма підвищення кваліфікації може бути проведена і для інших працівників установ ПЗФ, зокрема, Карпатського регіону на базі нашої природоохоронної установи. Ми до цього, без сумніву, готові!

Микола РИБАК,
в.о. директора КБЗ, заслужений
природоохоронець України.

ЗАСІДАННЯ КООРДИНАЦІЙНОЇ РАДИ КБЗ

на 1-й стор.

спільними силами впорядкувати територію. Це так само позитивно вплине й на полонинське господарство.

Значущим було питання й щодо розроблення генеральних планів населених пунктів у зоні діяльності заповідника, доповідачем якого був Геннадій Бочкор, провідний інженер відділу НДР і МС. Крім цього, делегати проголосували, щоби хід виконання цього рішення розглянути на наступному засіданні Координаційної ради.

Останнім було питання «різне», до якого входили два звернення. Перше – це звернення до Міністра екології та природних ресурсів України О.С. Семерака щодо виділення коштів Карпатському біосферному заповіднику у 2019 році з Державного фонду охорони навколишнього природного середовища на придбання дорожньо-будівельної техніки. Доповідав заступник директора Микола Гречук. На балансі установи майже 140 км. доріг, а на деяких ділянках потрібен негайний ремонт,

який неможливо провести без належного обладнання. Та звернення до Міністра екології та природних ресурсів України О.С. Семерака щодо представлення до державної нагороди в. о. директора Миколу Рибак, по якому виступав в. о. голови Тячівської РДА Михайло Полажинець.

Наприкінці Микола Петрович подякував усім за присутність і урочисто вручив Меморандуми головам місцевих рад.

Загалом засідання Координаційної ради минуло в доброзичливій та конструктивній атмосфері, підтвердивши те, що такі заходи завжди потрібні, оскільки крім висунутих рішень, члени Координаційної ради вирішили й чимало інших, не менш важливих, питань. Також варто зазначити, що зміцнилася і співпраця з територіальними громадами, що розташовані у зоні діяльності Карпатського біосферного. А з усіх питань були ухвалені відповідні рішення.

Олександра БУДЛЯНСЬКА, провідний редактор редакційно-видавничого відділу наукових та науково-популярних видань КБЗ.

ЕКОЛОГІЧНІ ІГРИ З ДІТЬМИ

Одним із активних періодів у Карпатському біосферному заповіднику впевнено можна назвати кінець травня та початок червня, адже саме у цей час у школярів триває сезон практик. Тому й не дивно, що цього року упродовж останнього місяця весни заповідник відвідало майже 200-ті учнів початкових класів шкіл

ЕКООСВІТА

Спочатку всі юні екскурсанти оглядали експозиції Музею екології гір та були задіяні в екологічних іграх, майстер-класах, які активно використовують у своїй роботі зі шкільною молоддю (і не тільки) працівники відділу екоосвіти заповідника. Дітей познайомили з мікрофоном – «шишкофоном», вони побували у ролі бджоли, садівника та пишною квіткою, а також гуртом спробували відтворити швидкоплинний потічок. Найбільше дітвора сподобалося уявляти себе лісовими звірятами, котрих за допомогою елементів пантоміми, дві команди по черзі демонстрували одна одній. Екоосвітники прагнули зробити для юних відвідувачів максимально насичений день, доповнюючи його різноманітними видами ігрової діяльності.

Одним із не менш цікавих методів гри, який працівники проводили для молоді – майстер-класи. У червні з учнями молодших класів провели майстер-клас із нагоди Всесвітнього дня охорони

навколишнього середовища. Для заходу екоосвітники обрали тему «Земноводні КБЗ». Діти познайомились із амфібіями рідного краю в акваріумі Музею екології гір, а потім стали учасниками творчого завдання, головною героїнею якого стала жаба прудка. Робили її за допомогою шпатель, клею та кольорового паперу. Діти майстерно виготовляли «жаб'ячі лапки», на яких були зроблені невеликі згини, що умовно виглядало так, ніби жабка рухається. Це додало надзвичайної радості учням! Оскільки для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку гра є дуже важливою формою сприйняття навколишнього світу, тому такі активні екологічні ігри дуже позитивно впливають на формування гармонійних відносин школярів із природою та краще розуміння взаємодії усіх ланок довілля.

Ельвіра АНГЕР, провідний фахівець відділу екологічної освітньо-виховної роботи КБЗ.

ЕКОПІКНІК У АМФІТЕАТРІ «БУРКУТ»

6 червня з нагоди Всесвітнього дня охорони навколишнього середовища в амфітеатрі «Буркут» «Юні лісові рейнджери» та учні першої, другої та третьої шкіл міста Рахова разом зі своїми вчителями і працівниками відділу екологічної освітньо-виховної роботи Карпатського біосферного заповідника провели екологічний пікнік.

Спочатку вже традиційно всі знайомилися, говорячи в «шишкофон» ім'я та номер школи. Після цього Оксана Степанівна Турок, вчителька біології та керівниця клубу «Юні лісові рейнджери», за допомогою гри пояснила правила поведінки на природі.

Далі дітки розділилися на групи та долучилися до квесту, де повинні були знайти різні рослини нашої місцевості з поданого їм списку. Хто виконав завдання – відправлялися на аквагрим, малювали крейдою на асфальті, ліпили лісових жителів із пластиліну, розпізнавали гриби та визначали сліди тварин, а також вивчали, як сортувати сміття.

ЗА УЧАСТІ КБЗ

Наприкінці учні започаткували екофлешмоб, де замість гумових кульок, у повітря випустили мильні бульбашки. Незважаючи на похмуру погоду, а потім невеличкий дощ, діти

цікаво й активно провели час та дізналися чимало нового. Всі учасники отримали наліпки у подарунок від лісових рейнджерів.

Олександра БУДЛЯНСЬКА.

КАРПАТСЬКИЙ БІОСФЕРНИЙ ЗАПОВІДНИК ВЗЯВ УЧАСТЬ В ЯРМАРКУ ПРОФЕСІЙ

«Ярмарок кар'єри» – загальноміський захід, який організовує Рахівський районний центр зайнятості вже кілька років поспіль. Щороку все більше і більше учнів приходять на цю подію, і завжди Карпатський біосферний заповідник є учасником заходу. Адже професії природоохоронця, науковця, еколога потребують молодих і натхнених особистостей.

Самостійний пошук вакансії – нелегка справа, тому такі заходи відіграють важливу роль у житті молоді. Випускники шкіл можуть ближче познайомитися з організаціями, отримати перший досвід спілкування з роботодавцями, дізнатися про умови стажування і працевлаштування та взяти участь у тематичних семінарах і майстер-класах.

Програма «Ярмарку кар'єри» включала в себе три локації: перша – сценічна, де відбувся виступ команди Fun-Route «ПрофіКемп – Рахів». У другій команда презентувала відеоролики власного виробництва про актуальні професії в районі. У третій локації

розмістилися презентаційні столики підприємств, організацій, установ району. Працівники представлених професій розповідали про

особливості своєї роботи, необхідні особистісні якості, демонстрували майстер-класи з актуальних професій.

Ельвіра АНГЕР.

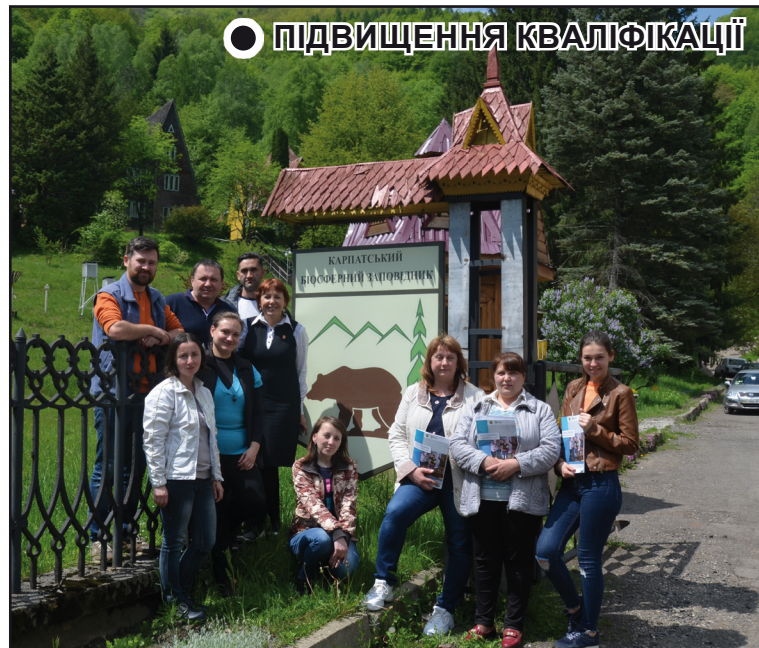
ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ПРИРОДИ

Саме цього навчалися працівників природно-заповідної справи з 13 до 16 травня на курсах підвищення кваліфікації, що відбулися на базі Карпатського біосферного заповідника від Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління.

«Організація екскурсійної діяльності за методом «Інтерпретація природи» – так називалися курси, у яких взяли участь працівники відділу екологічної освітньо-виховної роботи, рекреаційного підрозділу, а також приватний екскурсовод Василь Небела. Із новоспеченими студентами працювала кандидат біологічних наук, доцент кафедри методології освіти для сталого розвитку Наталія Володимирівна Гудкова. Основною темою занять була, власне, інтерпретація, як освітня діяльність, що дає змогу задіяти не тільки фактичну інформацію, а й особистий досвід та ілюстративні засоби масової інформації.

Усе розпочалося в залі засідань на Центральній садибі заповідника, де з привітальною промовою виступив в.о. директора Микола Рибак. Він побажав успіхів у навчанні й подякував тренерам за готовність провести виїзні курси.

Кожного дня учасники детально вивчали тему: принципи інтерпретації, авторів терміну. Чимало сказано про важливість провідної ідеї екскурсії. Також Наталія Володимирівна розповідала про дитячу та дорослу програми, як створити цікавий квест, про такі прийоми, як «мапа думок», «опорні кроки» та «колесо вражень». Майже по всіх темах ми виконували

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

практичні завдання, проводили цікаві ігри та переглядали відео з прикладами. А найважливіше – кожен створив власну інтерпретацію та представив її колегам, застосовуючи отримані знання. Щодня на курсах учасники розвивали акторські й ораторські здібності, відкривали нові таланти і зрештою, отримали багато нових знань та масу задоволення.

«Усю програму я вам подала. Наприкінці ми мали

тільки практику. Ви бачите, що в цих тренінгах не можна залишатися байдужими, адже всі теми пов'язані з емоціями. Ви зрозуміли, що сучасний туризм – це не просто інформація. Будьте відкритими, створюйте цікаві програми, показуйте любов до свого краю і ви отримаєте тільки хороші відгуки!», – додала наостанок Наталія Володимирівна.

Олександра БУДЛЯНСЬКА.

Многая, благая літ...

У липні цього року ювілейні роковини від днів народження урочисто святкують працівники Карпатського біосферного заповідника:

Олена Іванівна ЦІЦІКАН, прибиральниця службових приміщень Кузійського ПНДВ (50 р. – 02.07);

Іван Дийнешович БЕНДИК, муляр господарського відділу (55 р. – 14.07);

Іван Федорович КРІЧФАЛУШІЙ, інспектор з охорони природозаповідного фонду Угольського ПНДВ (55 р. – 24.07);

Мирослав Іванович ГОДИНКО, інспектор з охорони природозаповідного фонду Рахів-Берлібаського ПНДВ (60 р. – 28.07).

*Нехай цвітуть під небом синьооким
Ще довго-довго дні й літа,
А тиха радість, чиста і висока,
Щоденно хай до хати заверта!
Бажаємо здоров'я, сонця у зеніті,
Любові, доброти і щастя повен дім,
Нехай у серці розкошує літо
І соняхом квітує золотим.
Хай постійний успіх, радість і достаток
Сипляться до Вас, немов вишневий цвіт,
Хай життєвий досвід творить із буднів
свята,
Господь дарує довгих-довгих літ!*

Адміністрація заповідника.

ГОТУЄМОСЯ ДО ПОЧАТКУ ТУРИСТИЧНОГО СЕЗОНУ

● ВІСТІ З
ПНДВ

Напередодні старту туристичного сезону працівники Богдан-Петровського відділення провели низку робіт для благоустрою території.

Зокрема, побудовано три нові місця відпочинку. Поставлено дві альтанки на маршрутах Шешул і Перемичка під Говерлюю. Та встановлено альтанку на початку новоствореного маршруту в урочищі Лавка.

Впорядковано й інші локації для відпочинку. У інформаційно-туристичному центрі «Високогір'я Карпат» на урочищі Перемичка прибрали сміття, встановили нову огорожу та інформаційний стенд. Загалом на всіх маршрутах відновлено лавочки та почищено гірські джерела питної води.

Василь ШЕМОТА,
начальник Богдан-Петровського ПНДВ.

ЗАРИБНИЛИ ГІРСЬКІ ПОТОКИ ФОРЕЛЮ СТРУМКОВОЮ

5 червня до Всесвітнього дня охорони навколишнього середовища працівники Карпатського біосферного заповідника провели зариблення гірських потоків аборигенним видом – форелі струмкової. Всього було випущено близько вісім тисяч мальків.

Форель для зариблення розводять у демонстраційному форелевому господарстві, де здійснюється повний цикл розведення риби. Варто нагадати, що вищезгадана локація є одним із найкращих відпочинкових місць яке впродовж минулого року відвідало понад п'ять тисяч людей.

У форелевому господарстві відвідувачі мають змогу познайомитися зі способами розведення форелі струмкової та райдужної, а також гольця, відвідати інформаційний центр «Карпатська форель» і за бажанням придбати рибу та приготувати її відразу на місці.

Вл. інф.

У ВСЕСВІТНІЙ ДЕНЬ БІОРИЗНОМАНІТТЯ ЗНАЙОМИЛИСЯ З НАРЦИСОМ

День біологічного різноманіття, що відзначають 22 травня, покликаний привернути увагу всього людства до важливої проблеми зникнення видів не лише окремих рослин і тварин, але й цілих екосистем. Темою цього року екологічного свята було «Біорізноманіття островів».

Звичайно, що Закарпаття дуже далеко від морів і островів. Проте, в Карпатському біосферному заповіднику є інший, не менш важливий, «острівець» безцінної природи – це місце зростання диких нарцисів ім. В. Комендаря». Нарцис вузьколистий – класичний приклад унікальної рослини, існування якої під загрозою. Тому вже кілька років поспіль працівники відділу екоосвіти обирають саме цю рослину, як центральний об'єкт екологічних заходів для того, щоб діти зрозуміли, наскільки ця квітка є вразливою.

Спочатку першокласники Рахівської ЗОШ

I-III ст. №2 почули цікаву розповідь про існування квітки з легенд у нашому краї, виготовили листівки з тендітними паперовими нарцисами та стали учасниками цікавої гри з елементами інтерпретації. Вживались у ролі персонажів гри, побували і гірськими нарцисами, і грізними льодовиками, яких відтіснив нарцис із високогір'я у низовину.

Були і рідкісними метеликами на квітучих нарцисах, і в'юнками річками, що несуть життєдайну вологу рослинам та (ну як же без них!) невідомими туристами, які безжально

зривали беззахисні квіти. Однак, суворий дядько, інспектор з охорони природи, не дозволив нанести квітучій Долині нарцисів такої непоправної шкоди. Йому вдалося переконати усіх учасників гри, залишити нарциси в природі.

Зоряна ЛІПЧАК,
провідний фахівець відділу екологічної освітньо-виховної роботи КБЗ.

РОЗСАДНИК У БІОСФЕРНОМУ ЗАПОВІДНИКУ

● БЛАГОУСТРІЙ

Уже десять років на території Центральної садиби Карпатського біосферного заповідника функціонує розсадник декоративних і рідкісних видів рослин. Нині тут вирощується приблизно 90 видів декоративних рослин, з яких, 20 видів і форм – хвойні.

За період створення розсадника зроблено багато корисних справ, зокрема, проведено десятки акцій з благоустрою та озеленення відділень заповідника, шкіль та садочків не тільки міста Рахова, а й Рахівського району. Також науковці та працівники відділу екоосвіти взяли участь у озелененні території біля сільрад, церков та клумб центральної частини Рахова. Загалом для проведення акцій з озеленення за десять років з розсадника використано більше 600 саджанців. Понад 300 саджанців видано на благоустрій відділень заповідника.

Перше півріччя 2019 року характеризується теж великою кількістю заходів. Саджанці, вирощені у розсаднику, стали окрасою ПНДВ «Долина нарцисів ім. В. Комендаря», Рахівської ЗОШ I-III ст. №1, нової школи в селі Костилівка та деяких прибудинкових територій Рахова. Також у рамках «Програми вдосконалення та оптимізації ландшафтного дизайну території Центральної садиби Карпатського біосферного заповідника» тривали роботи з благоустрою деяких секторів, на які, зокрема, розділена територія дендропарку згідно з вищезгаданою програмою. Для студентів, які приїжджають на практику та туристів, пропонуємо невеличку відпочинкову зону.

Поповнилася і колекція дендропарку новими екзотами. Її прикрашає елеутерокок колючий, церсис європейський (лудино дерево), кельрейтерія золотиста, гліцинія китайська, бузок амурський, вейгели, магнолії та різні види туй і кипарисовиків.

Окрасою території є новостворена альпійська гірка та невеличка «фотозона», що порадує затишком через два-три роки. Біля металічної арки висаджено гліцинію з родини бобових – ліаноподібну дерев'янисту рослину, яка квітне навесні фіолетовими запашними квітами. Маємо надію, що ця композиція користуватиметься популярністю серед відвідувачів Центральної садиби.

Алла КОЗУРАК,
старший науковий співробітник ботанічної лабораторії КБЗ.

Вісник
КАРПАТСЬКОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА
РЕГІОНАЛЬНА ЕКОЛОГІЧНА ГАЗЕТА

ЖИТТЯ У ЗАРЯДІ З ЕКОЛОГІЄЮ

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
вул. Красне Плесо, 77,
а/с 8, м. Рахів, 90600,
Закарпатська обл.

РЕДКОЛЕГІЯ:
Федір Гамор (шеф-редактор),
Андріана Леле,
Микола Рибак,
Юрій Беркеда,
Богдана Москалюк,
Ярослав Довганич,
Вікторія Бундзяк,
Олександра Будлянська (верстка).

Відповідальність за достовірність фактів несе автор.

Газету віддруковано в ТзОВ «Карпатський акцент»,
вул. Б. Хмельницького, 81б, м. Калуш.

Замовлення №8692

Тираж – 1300 примірників.

Газета виходить раз на два місяці.

Контактні телефони: (03132) 2-21-93, 2-29-14.
Електронна пошта: cbr-rakhiv@ukr.net
<http://cbr.nature.org.ua>
Засновник і видавець:
Карпатський біосферний заповідник.

Свідоцтво про державну реєстрацію Зт № 401 від 25.01.2006 року